

Досвід і результати досліджень Центру сходознавства НаУКМА з ключових категорій релігійно-філософських вчень Далекого Сходу і, відповідно, особливостей світоглядних принципів та суспільної свідомості носіїв традицій цих вчень, дають змогу зробити висновок, який має важливе методологічне значення: далекосхідний соціум ще не усвідомлює того, що допоки Заходу не відкриється суть світоглядних принципів Сходу як головного чинника формування суспільної свідомості його соціуму і навпаки, годі й казати про взаємне інтегрування в соціокультурні та соціополітичні простори і, зокрема, про успішність глобалізаційних процесів узагалі.

На нашу думку, важко не погодитись з тим, що формування світогляду людини і світоглядних принципів людської спільноти взагалі відбувається, передусім, під впливом певних філософських ідей та, тією чи іншою мірою, релігійних настанов. Світоглядні принципи, в свою чергу, можуть бути впливовим чинником формування свідомості як кожного члена спільноти, так і формування суспільної свідомості, а саме, таких її складових, як мораль, етика, совість, духовність, гуманність, толерантність, колективізм, відчуття обов'язку та інших людських чеснот.

Історично склалося так, що соціокультурний простір традиційних країн Далекого Сходу будується і функціонує в умовах синкретизму таких релігійно-філософських вчень, як китайський буддизм, даосизм, конфуціянство, а в Японії ще й синто. Власне, цю особливість далекосхідної традиції, на наш погляд, можна вважати головною проблемою, що постає перед європейським сходознавством у його намаганнях дати більш-менш точну відповідь на запитання: «на яких конкретних засадах формується суспільна свідомість країн Далекого Сходу, до якого типу моделі належить організація суспільств цих країн? А головне, що являє собою особистість, сформована саме за таких умов життєдіяльності та організації цих суспільств, тобто носій традицій далекосхідної культури? Справді, яким чином забезпечується гармонійне формування цієї особистості в умовах згаданого синкретизму, коли розбудова її життєвого простору базується на ідеях релігійно-філософських вчень, котрі проповідують різні принципи світосприйняття? Адже в *даосизмі* буття всього суцього — це дао як шлях-доля речей і людей; в основі *конфуціянського світогляду* — природа, закони якої походять від Неба як ідеального зразка, що асоціюється з Абсолютом; шлях Неба — це той взірець, який, за

Конфуцієм, має наслідувати людина; *буддизм*, як ідеальний зразок людського буття пропонує шлях Будди до Нірвани, який мусить наслідувати все живе заради власного спасіння (набуття безсмертя). Японська релігія *сінто*, так само як і вищезгадані китайські вчення, розглядає сутність буття людини через шлях, зразком котрого є шлях божеств, переважна більшість яких уособлює природу. З цих концептуальних положень випливає таке:

- оскільки кожен з цих шляхів є в вищій мірі взірцевим, всі шляхи постають як способи самовдосконалення людини;
- виходячи з того, що за світоглядом кожного вчення стоїть шлях до розкриття суті / природи речей і явищ, то людина, яка стає на цей шлях, самовдосконалюється, розкриваючи суть власної природи;
- людина, ідучи шляхом розкриття суті власної природи, повертається до свого природного джерела, очищується духовно, тобто позбавляється ілюзій, матеріального тягара тощо, а отже, стає на шлях духовного самовдосконалення;
- духовність людини постає головним чинником набуття нею і вдосконалення всіх чеснот, і передусім – моральних.

А з цього, в свою чергу, маємо загальний висновок: в основі синкретизму трьох релігійно-філософських вчень Китаю та японської автохтонної релігії *сінто* лежить духовне самовдосконалення людини-носія традицій цих вчень.

Загальним об'єктом досліджень співавторів монографії є світоглядні принципи носіїв традицій далекосхідної культури, що формується і розвивається в умовах синкретизму згаданих релігійно-філософських вчень. А відтак кожний розділ цієї праці з різних позицій представляє більш або менш аргументоване бачення того, що являє собою особистість, котра формується і діє в умовах соціокультурного простору далекосхідної традиції; яке місце посідає й яку роль відіграє ця особистість в суспільстві і що це за суспільство, котре відоме як традиційно консервативна система, але має гнучку та динамічну структуру, представлену органічними зв'язками між владною вертикаллю та суспільною горизонталлю, котра ставить його (суспільство) на рівень високоінформаційних.

Відзначимо також, що в більшості статей цієї монографії особливу увагу приділено проблемі адекватного розуміння ключових категорій згаданих релігійно-філософських вчень через застосування етимологічного (мовно-культурологічного) аналізу китайських ідеограм-символів цих категорій, що, в свою чергу, може сприяти більш повному уявленню про особливості світоглядних принципів та суспільної свідомості носіїв традиційної далекосхідної культури.

Упорядник
доктор філологічних наук
В. Резаненко